

nima tuje reči, povedal bo, da je nima. Če pa začneš otroka spraševati, je li to res, upa si, da te bo ogoljufal, zmakujeno pa obderžal in kazni se odtegnil. Kaj takšnega se pri otrocih večkrat primeri.

Tvoje vodilo naj bo: Lažnjivi otrok se dvojno kaznuje, dasiravno ni treba na ravnost reči: Kdor po pravici pové, odide kazni. Takšen se sme vsikdar mehkeje kaznovati, in to bo potem veliko pripomoglo, da bo lažnjivec slabe nasledke svojega ravnanja prav očitno vidil. Tam, kjer resnice ne moreš pozvediti, moreš naravnost reči, da lažnjivega otroka dolžiš. Jaz le morem misliti, da si to storil, ker ti ni zaupati. Nikar ga pa ne kaznuj, da otroku krivice ne storiš, in ne postane potem še terdovratnejši. Še sum ga bo razžalil, ganil in morda zboljšal.

Tudi prašati skoraj ni nikoli treba, če pomoto dobro veš; otrok že kaznen previdi, in bo skušal tajiti; ako pa spozná, da mu laž ni nič pomagala, ker je bilo djanje poprej znano, razumeti ne more, zakaj si ga sprašal, zapazi zvijačo, najde nastavo, in to mu serce ogreni, ter ga uči hudobne zvijače.

(Konec prih.)

Nauk v branji v srednjem in višjem razredu ljudskih šol.

(Dalje in konec.)

Na verhnji stopnji pa, kjer se branje-ložeje razumé, oblike pa težeje obderžujejo v glavi, se pa učenci primerno manj iz glave učé, in je dosti, da zapopadek razumejo. Kadar pa imajo kaj iz glave učiti se, se mora to ravno tako zgoditi, kakor smo poprej omenili. Učenik naj tvarino otrokom pametno razloži, in naj jim pokaže, kako morajo ravnati, kadar se bodo učili; naj se z njimi tako rekoč po znotranje nauči: in potem ko so tvarino do dobrega razumeli in vse sprejeli, naj se je pa od besede do besede v ravno tisti obliki iz glave naučé. Tako se brani, da se učenci po mehaniško iz glave ne učé, kar bi bilo naj bolj žalostno pri taki tvarini, ktera se ne sme toliko prijeti pameti kakor serca. Vakernagel od tega tako le govori: „Večkrat se napčno po vnanjem namesti po notranjem učimo. Samo iz glave učiti se toliko pravi, kakor pamet in serce vgonobiti. Kaj pa pozneje človeku pomaga, ako je le

spomin vterdoval? Znotranje združenje s kako rečjo se ne dá iz glave naučiti; to pa le izvira iz ljubezni do nje, ker se nam je prikupila zavoljo svoje lepote; to ljubezen pa ji le vračujemo. Kar se nam je prikupilo, je naša lastnina; kdor si pa skuša to v glavo vbiti, odmikuje se mu čedalje bolj. Kako lahko se tukaj ljubezen v sovrašтво preverne! Mogoče je, da deček, ki se veliko pesem iz glave uči, poslednjič vse veselje do pesništva zgubi. Kakor je pri pesmih, tako je tudi pri drugih rečeh. *) Kadar se otrok zgolj mehaniško uči, si vbija besedo za besedo, stavek za stavkom v glavo brez premisljka, kako da skupaj gre, in kaj pomeni. Tako se res marsikaj v glavo vtepe, pa ravno tako gotovo pozabi, če se mu pomen ne pojasni. Otroka hitro lahko spoznamo, če si je nalogo le mehaniško v glavo vtepel. Ropotá in dendrá kakor bi orehe stresal, nareja goropadne pomote, katerih se je pri učenju privadil. Nekteri ljudje tako molijo in pojejo, da nič tega ne razumejo. Učenik naj tedaj nikoli nikar ne pusti otrokom se kaj iz glave učiti, dokler jim ni tvarine pojasnil; kadar pa učence sprašuje, naj terja, da počasi govoré in pametno izrazujejo; nikar naj s svojim pedantizmom ne sili otrok, da bi se mehaniško učili. Preden učenik kaj iz glave učiti dá, naj prevdari, je li to pripravno, pa kaj da je treba storiti, da bi se to otrokom polajšalo. Ni vsaka tvarina za to pripravna. Popisi premišljevanja, obravnave, govori in tudi zgodbe, v katerih so premišljevanja vpletene, imajo premalo členkov, kamor bi se učenci s svojim spominom naslanjali, tedaj jih težko v glavi obderzé, posebno kar zadeva sostavo in nasledovanje. Takšna tvarina naj se nikar ne daje; če se pa daje, naj se pa otrokom zaznamovajo členki, po katerih naj se naučé in ponavljajo. Če zna učenik tvarino dobro presojevati, ne bo otrokom težkega nalagal, pa tudi sebe bo marsiktere nevolje obvaroval.“

Tvarina naj ima pa tudi posebno vrednost za učenca; naj mu služi v prihodnji poklic, da ložeje svojo časno in večno srečo doseže, da bo zamoglo od tega veljati, kar je rajni Overberg rekel: „Kdor si v mladosti spomin dobro vadi, lahko si pridobi drag zaklad resnic, vodil za življenje, zlatih resnic,

*) To je resnica, ktero psihologija, pa tudi vsakdanje življenje poterjuje. — Friderik II., pruski kralj, imenovan Veliki, imel je ojestrega očeta; vsaki dan se je moral en psalm iz glave učiti, za kazen tudi po dva. Postal je — neveren bogotajec in zaničevavec človeških pravic.

ktere se duše primejo za ves čas življenja noter do visoke starosti, ki odvernejo marsiktero škodo, in zbudé marsikakšno dobro misel, ki marsiktero hudo strast od serca odvernejo, v marsikakšen dober del spodbujajo in v tugah življenja mnogokrat tolažijo“. Posebno imajo pa pesmi in izreki takšno tvarino v sebi, ki ima bogat zaklad za serce in pamet, se lahko razumejo in se v lepi obliki ponujajo. Toda previdno naj se ž njimi ravna, ker so v jezikoslovnem obziru včasih težko razumljivi; zavoljo blagoglasja se jih pa otroci lahko iz glave naučé, tedaj bi jih radi kar mehanično oblebetali. Pa ravno pesmi naj se počasi pa s premislikom in izrazom izrekujejo.

S tem tedaj končamo precej obširen sostavek, s katerim smo častite bravece našega „Tovarša“ dolgo časa mudili. Ako pa premislimo, da je branje naj pogloblitenjši učni nauk v ljudski šoli, in da je tako važno, da se po branju šola na prvi pogled spozná, previdil bo vsak, da o tako važni reči se ne more v kakih dveh ali treh stavkih zadosti povedati. Prepričani smo, da je to, kar smo tukaj pisali, častitim bravcom že kolikor toliko znano, in da s tem nismo nič kaj novega povedali; toda naša naloga je pa to, kar so drugi pred nami lepega in koristnega povedali, da še enkrat povemo in si v spomin kličemo. Učeniki sploh se dajo v tri verste razdeliti. Prvi z merzlo roko drugim dajo, kar so sami prijeli, drugi pa sprejeto sicer pogrejejo, pa tako drugim dajo. Tretji pa podano hrano povzijejo, jo v kri in meso spremené, in svojim učencem po potrebi mleka ali tečnih jedil ponujajo. Med katere učnike se pa mi hočemo vverstiti? Po naj boljem si prizadevajmo; če nam to spodleti, vsaj nekaj obderžimo. V izgled si pa vzemimo šolstvo drugih narodov; kar bomo tam lepega najdili, posnemajmo in si v prid obračajmo. Cvetica iz drugih vertov presajena bo tudi v našem logu pod domačim podnebjem krepko pognala, lepo se razcvitala in prijeten duh razširjala. Omika je lastnina vseh narodov, in povsod le ena. Vsak narod pa omiki svoje posebno znamenje vtisne, in tedaj imamo toliko književnost, kolikor je omikanih narodov. Ako bomo vsak v svojem okrožju in v svojem stanu sebi naložene dolžnosti zvesto spolnovali, bomo naj bolje skerbeli za blagor našega naroda. Ni pa lepo domače prezirati pa le po ptujem segati, to je znamenje neke domišljene učenosti, ki je pa prav rada sklenjena z zasmehovavno nevednostjo.